

УДК 811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-933X/2026-XXVI-5>

ФУНКЦІОНАЛЬНА ОДИНИЦЯ ЛЕКСИКО-ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО МІНІМУМУ ПРАВНИКІВ

Варешкіна Наталія

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0002-2184-1007

Ковбасюк Степан

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальної теорії права та держави
Національний університет «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0002-6511-9286

Практично всі відомі форми навчання іноземних мов у державних закладах освіти характеризуються нестачею навчального часу, отже, неможливістю в рамках таких форм навчити всього словникового складу мови що вивчається. Вирішення проблеми обмеження словникового запасу передбачає формування відповідного підходу до його відбору. У статті розглядаються основні аспекти поняття функціональної одиниці лексико-фразеологічного мінімуму, її структура і типологія.

З точки зору загальної лінгвістики одиницею лексичної системи мови є слово. Слова як одиниці, що займають рівень семантично значущих знаків мови, в повній мірі формуються і відтворюються в мові. Це дає підставу відносити їх до «готових», клішованих знаків, з яких в процесі мовлення створюються нові знаки: словосполучення, речення і тексти.

Більш вдалим є термін «лексична одиниця», який вигідно відрізняється від терміна «слово» тим, що дозволяє включати в себе словосполучення та клішовані фрази, які відрізняються повною відтворюваністю. Однак оптимальним видається термін «навчальна лексична одиниця», а точніше навчальна лексемно-семантична одиниця бо вона: 1) орієнтована на навчання і вже містить зародки методологічної типології; 2) орієнтована на носіїв іншої мови і враховує понятійно-семантичну структуру, притаманну іншому лінгвосоціуму; 3) за своєю природою вже є селективною одиницею, пропущеною через «сито» елементарного відбору.

Виходячи з аналізу словникового складу англійської мови, можна виділити п'ять типів навчальних лексичних одиниць. Це: 1) службові, граматичні (структурні) навчальні лексемно-семантичні одиниці; 2) повнозначні загальноновживані навчальні лексемно-семантичні одиниці; 3) спеціальні навчальні лексемно-семантичні одиниці; 4) ономастичні навчальні лексемно-семантичні одиниці; 5) клішовані речення.

Через велику роздрібненість запропонованої одиниці лексичного мінімуму його кількісні параметри, будуть відрізнятися від тих, до яких звикли методисти. З іншого боку, викладачі можуть розраховувати на більш детально розроблений словник, в який всі відібрані лексичні одиниці напевно будуть включені.

Ключові слова: *лексика, слово, лексична одиниця, навчальна лексична одиниця, навчальна лексемно-семантична одиниця.*

Varieshkina Nataliia

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
National University «Odesa Law Academy»

Kovbasiuk Stepan

Candidate of Law Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of General Theory of Law and State
National University «Odesa Academy of Law»

FUNCTIONAL UNIT OF THE LEXICAL-PHRASEOLOGICAL MINIMUM FOR LAWYERS

Practically all forms of teaching foreign languages in state educational institutions are characterized by a shortage of time, thus impossibility to teach/learn the entire lexis within the existing framework. Problem solution leads to the limitation of the amount of lexis. In this article, authors analyzed the main aspects of the notion of the functional unit of the lexical-phraseological minimum, its typology and structure.

From the general linguistics viewpoint, the unit of any language lexical system is a word. Words occupy the tier of semantically valid signs of any language. This gives reason to allocate them to the category of "ready" signs, which help to construct the new ones: word combinations, phrases, etc.

Nonetheless, the term "lexical unit" is more suitable as it permits us to incorporate combinations of words and cliched phrases. However, the term "educational lexical unit", or to be more accurate, the educational lexeme-semantic unit, occurs to be the most suitable one.

On the basis of the English language lexis analysis, we consider it possible to differentiate five categories of such lexical units. They are: 1) auxiliary/structural (connective grammaticalized) educational lexeme-semantic units; 2) principal conventional educational lexeme-semantic units; 3) terminological/special educational lexeme-semantic units; 4) onomastic educational lexeme-semantic units; 5) cliched sentences. Each category is examined in further detail in our article.

Due to the greater fractionality of the suggested unit of the lexical minimum, its quantity parameters will be other than most teachers are ready for. Yet, then we can count on more elaborated detailed dictionary, where all chosen educational lexeme-semantic units will be accurately registered.

Key words: *lexis, word, lexical unit, educational lexical unit, educational lexeme-semantic unit.*

Вступ. У будь-якій природній мові, що використовується сучасним суспільством, налічується до 100 000 і більше зареєстрованих слів та словосполучень, які є більш-менш часто вживаними, на додаток до низки глосаріїв термінологічної, вузькоспеціалізованої, сленгової, діалектної та іншої лексики.

Проте, практично всім відомим формам викладання іноземної мови в державних закладах освіти притаманна одна особливість, яка є постійною характеристикою – дефіцит навчального часу, отже, прагматично відчутна закономірність неможливості навчання всього словникового складу мови в рамках таких форм.

Вирішення проблеми обмеження словникового запасу передбачає розробку відповідного підходу до його відбору. У наданій статті зроблена спроба розглянути основні аспекти поняття функціональної одиниці лексико-фразеологічного мінімуму, її структура та типологія.

Методи дослідження. Одним із загальнонаукових способів наукового дослідження є спостереження. До нього ми вдалися під час вивчення основних аспектів поняття

функціональної одиниці лексико-фразеологічного мінімуму, її структури і типології. Лінгвістичне спостереження означає дослідження певних лінгвістичних фактів, в нашому випадку виявлення певних лексичних одиниць і встановлення їх специфічних особливостей.

Таким чином, в результаті лінгвістичного спостереження ми зафіксували певні риси навчальних лексичних одиниць, потім віднесли їх до певних категорій і, нарешті, охарактеризували труднощі, які виникають при визначенні одиниць що складають лексико-фразеологічний мінімум. Тобто нам вдалося визначити характерні ознаки лексичних одиниць, що важливо для визначення основних аспектів поняття функціональної одиниці лексико-фразеологічного мінімуму, її структури і типології.

Метод аналізу використовують як спосіб пошуку і знаходження нової інформації про досліджуваний предмет. На нашу думку, цей метод завжди залишається актуальним. У пропонованій роботі ми використовували метод аналізу як своєрідний детальний розгляд доволі складного явища функціональної одиниці лексико-фразеологічного мінімуму, для розуміння її природи та визначення її сутнісних ознак. Ми доклали зусиль для ретельного аналізу проблеми і уточнення феномену навчальної лексичної одиниці шляхом з'ясування особливостей її використання. Дослідження проводилося із застосуванням інформації з джерел наукової літератури, воно ґрунтується на систематичному огляді наявної інформації за даною темою.

Метою даної статті є дослідження розвитку терміну одиниці лексичного мінімуму та аналіз різних підходів методистів і лінгвістів до визначення цього поняття. Об'єктом дослідження є функціональна одиниця лексично-фразеологічного мінімуму, її структура та класифікація, а предметом дослідження – тлумачення цього явища в різних наукових методичних і лінгвістичних виданнях.

Результати та дискусії. Для позначення елемента лексичного складу мови в методичній літературі використовується ряд термінів, таких як «слово», «лексична одиниця», «словникова одиниця» (М. П. Кочерган, Р. Ю. Мартинова) [4; 5], «лексична одиниця» (В. А. Бухбіндер) [7], і, нарешті, «навчальна лексична одиниця» (В. Л. Скалкін) [14].

Із точки зору загальної лінгвістики одиницею лексичної системи мови є слово – термін, який є добре зрозумілим і широко вживається, хоча в строго науковому сенсі точно не визначений. Слова як одиниці, що займають рівень семантично значущих знаків мови, в повній мірі формуються і відтворюються в мові [6]. Це дає підставу відносити їх до «готових», клішованих знаків, з яких в процесі мовлення створюються нові знаки (словосполучення, речення, тексти). Однак цю закономірність у формуванні знаків не слід розуміти як абсолютну, оскільки в мовленнєвій практиці «готові» знаки використовуються на більш високому рівні – рівні словосполучень і речень.

Загалом в сучасній англійській мові існує до 9 тисяч «сталих» речень (не ідіом), які мають певну частоту і широко використовуються в повсякденному спілкуванні. Американський дослідник цього питання і автор збірки найбільш поширених в повсякденному спілкуванні сталих виразів та «готових» речень занотував більше двох тисяч таких фраз. Наприклад: (I) Beg your pardon. Glad/pleased to meet you. How are you (doing)? See you later! Can I help you? Let's call it a day. Say cheese! Shame on you! Under no circumstances. What a pity! Where are you from? You are welcome. [21, с. 3, 57, 72, 97, 130, 167, 170, 199, 204, 217, 238].

Системність лексичного складу зумовлена не тільки комунікативними потребами і системністю об'єктивного світу, який відображений у лексиці [4, с. 27]. Кожне слово має певне значення, семантику. Точніше буде сказати, що воно складається з двох обов'язкових компонентів – лексеми і семеми. Лексема, на думку О. Тараненко, є словом, сукупністю всіх його форм і значень, структурним елементом мови, на відміну від слова в його конкретних

реалізаціях (словоформах, слововживаннях, «словозначеннях» – окремих значеннях полісемічного слова) [16, с. 271]. Слово – це відносно стійкий, клішований комплекс фонем, що має певну автономність в ізолюваному та зв'язному мовному вживанні (у письмовій формі – комплекс графем, обмежених просторами), що має певне значення в практиці спілкування в певний період розвитку мови [6].

Останнє зауваження здається особливо важливим, оскільки семема не відноситься до лексеми спочатку, раз і назавжди, вона не впливає зі складових її фонем як таких, наприклад талант – здібності, талан – удача; обійму за шию, зашию дірку; дружній – приязний, дружний – злагоджений; місце – простір, місто – населений пункт. Семема знаходиться в постійному розвитку, уточнюється, розширюється, зміщується, або стає протилежною за значенням.

Термін сема трактується по-різному: як одиниця граничного, тобто кінцевого рівня або як одиниця неграничного, некінцевого рівня; хоча більшість дослідників дотримуються першого. В. М. Русанівський розглядає сему як мінімальну одиницю граматичної, а також лексичної семантики [10, с. 29]. В свою чергу Н. Пасічник додає: Основні складові, що утворюють структуру значення терміна або слова, називають компонентами або елементарними одиницями смислу (семами). Розрізняємо терміни семема – окреме значення багатозначного слова і сема – мінімальна одиниця змісту [8, с. 75].

У той же час фонематичний зміст лексеми може зазнавати незначних, «впізнаваних» змін протягом століть, навіть якщо він ізолюваний в межах нових етнічних спільнот. Але інколи слово впізнаване, але сенс інший. Наприклад: польск. uroda – укр. врода, краса; польск. owoce – укр. фрукти; польск. zaronniec – укр. забути; англ. bleak – укр. похмурий, безрадісний; чешск. pozor – укр. увага; сербск. вредност – укр. вартість; польск. zakaz – укр. заборона.

Н. Г. Іщенко визначила лексичне значення слова як «багатошаровий комплекс складників: інформація про позначувані словом предмети і явища реальної дійсності, інформація або знання про умови комунікації та правила вживання слова як мовного знака [3, с. 214]. Лексика мови, що втілює в собі специфічні риси останньої як природного, спонтанно сформованого універсального коду, характеризується не тільки суворою систематичністю. У той же час вона є асистемою, що рясніє винятками, випадковими явищами, нереалізованими можливостями, невмотивованими номінаціями тощо. Візьмемо для прикладу, англійську лексему *custom*. Основні її значення (звичай, традиція, звичка) добре зрозумілі україномовному здобувачу освіти. Однак семема мито, митниця, що позначаються тим самим іменником у множині (*customs*), не може бути виведена студентом. Для нього/неї також, схоже, слабо мотивованим буде значення *customer* (постійний) покупець, замовник, а тим більше його розмовна семема особа, людина, "кадр" (людина, що привертає увагу зовнішнім виглядом, поведінкою).

Лексико-семантичний варіант слова сприймається іншомовними студентами як омонім, тобто інше слово. Зрозуміло, що в практиці викладання лексики цьому не варто сприяти. Але погодимось, нова семема – це нові, додаткові труднощі для студента.

З іншого боку, замикання семантичного ланцюжка часто відбувається на рівні, що перевищує слово, наприклад: *to go Dutch* (на німецький рахунок), *great scott!* (вигук здивування), *old hand* (досвідчена людина), *for good* (назавжди). Рівнем здатності розуміння значення в цих випадках є словосполучення, яке автоматично включає його в розряд навчальних одиниць.

Таким чином, послуговування словом як функціональною одиницею виявляється мало-ефективним, тим більше, що на практиці воно часто зводиться до лексеми.

Набагато більш вдалим є термін «лексична одиниця» (ЛО), який широко використовується як в лінгвістиці, так і в методиці. Він вигідно відрізняється від терміна «слово» хоча б тому, що дозволяє включати в себе словосполучення, які відрізняються повною відтворюваністю. Деякі автори справедливо називають ЛО цілі клішовані фрази: *What is your name? How do you do? Where do you come from?*

Але і термін ЛО також не позбавлений недоліків. Перш за все, хоча він має лінгвістичний характер, але в певному сенсі дослідницько-об'єктивістський: він не орієнтований на завдання і потреби навчання мови, на конкретне співвідношення мов – рідної і тої що вивчається.

У зв'язку з цим оптимальним видається термін «навчальна лексична одиниця», а точніше навчальна лексемно-семантична одиниця (НЛСО). Вона: 1) орієнтована на навчання і, як така, вже містить зародки методологічної типології; 2) орієнтована на носіїв іншої (конкретної) мови і, отже, враховує понятійно-семантичну сітку, характерну для іншого лінгвосоціуму; 3) за своєю природою це вже селективна одиниця, тобто ЛО, пропущена через «сито» елементарного відбору.

Таким чином, будь-який словник-мінімум, призначений для навчальних цілей, повинен складатися не зі слів і не з ЛО, а з навчальних лексичних одиниць. НЛСО також може бути прийнята як одиниця підрахунку, обліку для лексико-фразеологічного мінімуму. На основі методологічно орієнтованого аналізу лексичної системи мови можна найбільш повно розкрити той зміст, який ми вкладаємо в поняття «навчальна лексемно-семантична одиниця».

З лінгвістичної точки зору НЛСО, як і будь-який знак суперфонемного рівня, має як план змісту, так і площину вираження. З точки зору плану вираження, НЛСО можуть складатися з одного, двох, трьох і більше слів, тобто бути синтагмами навіть до рівня речення. У свою чергу, слова можуть бути простими, похідними, складними, скороченими і конвертованими. З точки зору змістового плану (тобто семантики) НЛСО характеризується досить розвиненим спектром семантичних полів і опозицій (порівняйте: службові НЛСО – повнозначні, загальні іменники – власні іменники і т. д.).

Також важливим є той факт, що значення слова саме по собі не є однорідним. У лексикології розрізняють: називно-пряме, переносно-фігуральне, конотативне, стиле-регістрове, соціально-ареальне, ономастичне значення, "внутрішня форма" та ін. Весь цей спектр значень слід враховувати при виділенні навчальної лексемно-семантичної одиниці.

Виходячи з аналізу словникового складу англійської мови, можна виділити п'ять типів навчальних лексичних одиниць. Це: 1) службові, граматичні (структурні) НЛСО; 2) повнозначні загальноновживані НЛСО; 3) спеціальні НЛСО; 4) ономастичні НЛСО; 5) клішовані речення. Розглянемо кожен вид докладніше.

1. Службові НЛСО. До цього типу лексики належать артиклі, прийменники, сполучники, постпозиції (постверби), тобто лексика, яка обслуговує процеси побудови словосполучень і речень (*the, a (n); in, for, out, at; before, after, during; and, if, therefore, despite*). Службові НЛСО можуть бути багатокомпонентними, наприклад, *in spite of, out of, thanks to*.

2. Повнозначні загальноновживані НЛСО. До цієї категорії НЛСО можна віднести:

1) однозначне слово (*autumn, dinner, cubic, television*);

2) лексико-семантичний варіант (ЛСВ) багатозначного («гніздового») слова. Наприклад, англ. *party* 1. політична організація; 2. сторона в суді; 3. група осіб, які подорожують або працюють разом; 4. зустріч осіб, наприклад, на званому обіді; партія. Ср. укр. партія 1. політична організація; 2. група осіб, об'єднаних певною метою, справою (пошукова партія); 3. окрема частина в поліфонічному музичному творі; 4. одна партія (шахи, шашки); 5. певна кількість товару; 6. *застаріле* сторона в шлюбі, одруженні (про нареченого, наречену).

Слід зазначити, що склад значень слів «party» і «партія» в англійській та українській мовах не збігаються. Це лише підтверджує необхідність підрахунку НЛСО.

3) омонімічне слово (*well adv.* добре; *well n* колодязь);

4) суплетивна форма. У тих випадках, коли словоформи утворені з різних коренів або основ (*one – first, good – better, go – went* и т. д.), їх слід розглядати як окремі НЛСО;

5) ідіоматизм (*to take care of; to let somebody down; in the first place; to take in; to look forward to; to put an end*);

6) фразеологізм, який не є реченням (*to be at home in a subject; up one's street; high and low; right and left*).

3. Спеціальна лексика. До неї можна віднести:

1) терміни та термінологічні сполучення. Особливість НЛСО що розглядаються полягає в тому, що вони точно описують поняття, що відносяться до певної галузі науки і техніки, але позбавлені будь-яких видів значень, крім номінативно-прямого. «Термін є одиницею позначення певного професійного поняття, а до його ознак відносять наявність дефініції, співвіднесення з фаховим поняттям (в нашому випадку, юридичним), термінологічність що виявляється у їх значенні, системний характер, точність, інформативність, переважно професійна сфера використання» [2, с. 86]. У. Флад і М. Уест були одними з перших, хто зробив спробу скласти список-мінімум англійських термінів. До них належать, зокрема: загальні наукові поняття *absorb, acid, alloy, bacteria, circuit, decimal, deposit, dissolve, equation, frequency, fossil, insulator, nucleus, etc.* [17]. Ми дослідили певну кількість підручників та посібників українських авторів що містили навчальні матеріали з англійської мови для майбутніх правників, зокрема написані колективом авторів за загальною редакцією професора В. П. Сімонок. Так, Посібник з англійської мови для студентів-юристів 2005 року видання, Підручник для студентів вищих навчальних закладів *English for Lawyers 2011* та *2017* років видання, окрім фахових текстів та різноманітних вправ і завдань також містять базовий лексичний мінімум [11; 12], або глосарій (*Glossary*) [13]. Посібник з англійської мови для студентів-юристів О. О. Спіркіної, О. Ю. Крічкер також доповнений абетковим словником юридичних термінів [15]. Проте, їх головним недоліком, на нашу думку, є наявність лише тільки фахової лексики, юридичних термінів. На жаль, *English for Lawyers: для студентів юридичних спеціальностей укладений викладачами кафедри мовознавства Хмельницького університету управління та права в 2011 році* [1], так само як і *Посібник з англійської мови для юристів Н. В. Рибіної, Н. Є Кошіль, Л. В. Собчук* [9] не містять окремо словника або глосарію.

2) слова-реалії (загальні іменники). НЛСО цього різновиду являють собою так звану лінгвокультурну і безеквівалентну лексику (в понятійному багажі носіїв іншої мови, як правило, немає референта). До слів-реалій відносяться назви характерних для певної країни елементів державного і соціального устрою, професій, посад і повноважень, поняття економічної діяльності, назви звичаїв, предметів побуту, одягу і т. п. Наприклад: *the Speaker* (найвища посадова особа в палаті громад, голова); *barrister* (адвокат, який має право виступати у вищих судових інстанціях), *the Bench* (лава, на якій сидять судді під час засідання або взагалі судді), *solicitor* – адвокат-повірений, той хто також може виконувати функції нотаріуса [18, с. 445, 31, 37, 442].

3) скорочення, аббревіатури (складноскорочені слова, аббревіатури): *BA* (*British Airways*), *BBC* (*the British Broadcasting Corporation*), *the CAB* (*Citizens Advice Bureau*), *MP* (*Member of Parliament*), *ACT* (*American College Test*), *BAFTA* (*British Academy of Film and Television Arts*), *CND* (*the Campaign for Nuclear Disarmament*), *EDT* (*Eastern Daylight Time*), *P&O* (*British shipping company now known for its large cruise liners, established as Peninsular and Oriental*

Steam Navigation Company in 1837) b&b (bed and breakfast), c/o (care of), B.C., A.D. [18, с. 26, 33, 66, 296, 2, 92, 138, 352].

4) колоквіалізми, усічені і розмовні варіанти слів і словосполучень що слугують для неформального спілкування: the Old Vic (the Royal Victoria Theatre), demo (demonstration), lab (laboratory), ad (advertisement), fridge (refrigerator), prof (professor).

4. Ономастичні одиниці. Включення ономастичних одиниць (онімів) в словниковий запас студентів може здатися невиправданою розкішшю. Однак практика викладання мов доводить, що без ознайомлення з цим лексичним шаром не йдеться мова про повне, комунікативне володіння відповідною мовою.

При розгляді ономастичної лексики важливо звернути увагу на такі аспекти: а) фонетико-орфографічний (the Thames [temz]; Cambridge [keimbridʒ]); Thomas [toməs]); б) варіативний (Dolly – Dorothy, Dick – Richard, Ned – Edward); в) аспект традиційних міжмовних відповідностей (Charles I – Карл I, Elizabeth II – Єлизавета II; James I – Яків I; New Orleans – Новий Орлеан); г) конотативні. До ономастичних одиниць можна віднести такі класи лексики:

1) антропоніми (особисті імена, імена та прізвиська історичних діячів, імена героїв художніх творів): Ann, Charles I, John of Gaunt, Cromwell, William the Conqueror, Peter Pan, Winston Churchill, John Doe;

2) топоніми, гідроніми та ін.: Manchester, Oxford, Liverpool, Warwick, Leeds, Hampshire; the Channel, the Severn;

3) синтагматичні назви держав: the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland; the United States of America;

4) ергоніми (назви організацій, підприємств): the Tory Party, Trades Union Congress, Shell, Johnnie Walker™, Record Office, the Royal Society.

До перерахованих вище різновидів НЛСО також можна додати назви будівель, творів мистецтва, товарів (прагмонімів) і т. д.

5. Речення-кліше. До цього класу НЛСО, які з огляду на їх інтегральну відтворюваність можна умовно прирівняти до слів, доцільно віднести таку низку готових висловлювань:

1) фразеологізми (прислів'я, афоризми та крилаті вирази, які добре відомі в лінгвістичному співтоваристві): The best is the enemy of good / Краще ворог доброго; Haste makes waste / Хто занадто поспішає, багато втрачає; As you make your bed, so you must lie upon / Що посієш, те й пожнеш; Like father, like son / Який батько, такий син; Many men, many minds / Скільки баб, стільки рад; The early bird catches the worm / Хто рано встає, тому Бог дає [19, с. 42, 244, 320, 346, 334, 151];

2) стійкі узагальнюючі словосполучення, створені на моделях вільно побудованих речень. Їх комунікативна цінність визначається тією роллю, яку вони відіграють у формуванні тексту, особливо в усному спілкуванні. Специфіка цього виду клішованих речень полягає в тому, що вони часто є односкладовими, еліптичними (тобто складаються з одного слова Unlikely. / Малоймовірно. Capital! / Чудово! Awesome! / Круто! Excellent! / Класно!).

НЛСО різновиду що розглядається мають досить розгалужену типологію. В основі останньої лежить комунікативна функція, яку вони виконують у мовленні [14]. Цей принцип дозволяє розрізнити:

а) сигнали емоційної експресії:

– індикатори позитивних емоцій (Exactly so! Fine! Capital!);

– індикатори негативних емоцій (Nothing of the kind. Rubbish! Stuff and nonsense! How awful!);

– індикатори сумнівів (Indeed? Is it true? Are you sure?);

– індикатори здивування (You don't say so! It's incredible.);

б) формули соціальної комунікації:

– формули ввічливості (Please; Thank you; Excuse me; Sorry; Never mind; Good-bye; How do you do? Remember me to...);

– форми соціальних і мовленнєвих традицій (I believe; I think; I guess; It seems; I'm afraid; In my view; I daresay);

– індикатори фактичного контакту

– What do you think of the painting of Sir Edwards? – Oh, I don't know.

– Perfectly dreadful. Isn't it?

– Mm! Mm! Is it?

– сигнали відносин (Darling; My dear; Bonny; Sonny);

в) регуляторні сигнали:

– сигнали включення в комунікацію (Just a minute, sir! What can I do for you? Sorry to bother you. Hey! Look here!);

– засоби комунікативного контролю (Pardon? Say it again, please. What do you mean? Can't you speak louder? Can you explain that?);

– сигнали припинення спілкування (That's all. So much for that. Let's call it a day. Well, let's leave it at that.);

– сигнали керування діями комуніканта в письмовій формі мовлення – вказівки, написи і т. д. (Beware of the dog; Fire alarm; For hire; Full up; Handle with care; Mind the step; No skateboarding; Browsers welcome) [20, p. 36].

Висновки. Узагальнюючи та підсумовуючи все вищезазначене, наводимо ряд міркувань щоб дійти висновків.

1. У зв'язку з великою роздрібненістю запропонованої одиниці лексичного мінімуму її кількісні параметри, мабуть, будуть відрізнятися від тих, до яких звикли методисти. Однак, з іншого боку, викладачі можуть розраховувати на більш детальну розробку словника, в якому всі відібрані ЛО напевно були б занотовані.

2. Навчальний мінімум повинен включати окремі списки вибраних лексичних одиниць для всіх типів, категорій і класів лексичного складу мови, що вивчається, хоча, звичайно, не виключається і єдиний абетковий словник.

3. Хоча проблема селекції не була достеменно розглянута в пропонованій статті, очевидно, що багатокомпонентний склад поняття навчальної лексичної одиниці приведе методистів до думки про необхідність використання різних принципів відбору по відношенню до різних його класів.

Література:

1. Англійська мова для правників. English for Lawyers: підручник для студентів юридичних спеціальностей. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2011. 290 с.

2. Беженар І. В., Куц Е. О. Англомовні метафоричні терміни сфери освіти та їх переклад українською мовою. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Журналістика.* Т. 33 (72). № 6, Ч. 1. 2022. С. 85–89. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.6.1/14>

3. Іщенко Н. Г. Лексичне значення словотворних синонімів. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики.* Київ, 2009. Вип. 16. С. 213–218.

4. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. 3-тє видання. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 464 с.

5. Мартинова Р. Ю. Цілісна загально-методична модель змісту навчання іноземних мов. К. : Вища школа, 2004. 454 с.

6. Межжеріна Г. Структурна організація семантичних одиниць (поле – лексико-семантична група – слово). *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика.* 2002. Вип. 5. С. 114–126.

7. Основи методики викладання іноземних мов. / За заг. ред. В. А. Бухбіндера та В. Штраусса. Київ : Вища школа ; Leipzig, VEB Verlag Enzyklopadie, 1986. 336 с.

8. Пасічник Н. Семна структура та типологія зв'язків англomовної дидактичної лексики. *Studia methodologica*. 2014. № 36. С. 75–77.
9. Рибіна Н. В., Кошіль Н. Є., Собчук Л. В. Англійська мова для юристів : навч. посібник. Тернопіль : Видавництво ТНЕУ «Економічна думка», 2015. 220 с.
10. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики. Київ. 1988. 223 с.
11. Сімонок В. П., Костюченко Т. І., Олійник Т. В. та ін. Посібник з англійської мови для студентів-юристів ; за заг. ред. В. П. Сімонок. Харків : Право, 2005. 264 с.
12. Сімонок В. П., Лисицька О. П., Семьонкіна І. А. та ін. English for Lawyers : підручник для студентів вищих навчальних закладів ; за ред. В. П. Сімонок. Харків : Право, 2011. 648 с.
13. Сімонок В. П., Лисицька О. П., Семьонкіна І. А. та ін. English for Lawyers: підручник для студентів вищих навчальних закладів; за заг. ред. В. П. Сімонок. 2-е вид., змін. та допов. Харків : Право, 2017. 648 с.
14. Скалкін В. Л. Навчання діалогічного мовлення. Київ.: Вища школа, 1989. 158 с.
15. Спіркіна О. О., Крічкер О. Ю. Посібник з англійської мови для студентів-юристів (Частина II): навч. посібник. Черкаси : ЧІПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. 110 с.
16. Українська мова: енциклопедія / НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні ; редкол. Русанівський В. М., Тараненко О. О. [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2004. 820 с.
17. Flood W. E., West M. Supplementary Scientific and Technical vocabulary / General Service List of English Words with semantic frequencies. London : Longman, 1973. Pp. 584–588.
18. Oxford Guide to British and American Culture. Oxford University Press, 2010. 533 p.
19. Oxford Dictionary of Proverbs. Edited by John Simpson and Jennifer Speake. New York : Oxford University Press, 2008. Fifth edition. 625 p.
20. Soars, Liz and John. Headway Intermediate English Course. Student's Book. Oxford University Press, 2008. 159 p.
21. Spears Richard A. Common American Phrases in Everyday Context. A Detailed Guide to Real-Life Conversation and Small Talk. Third Edition. McGraw Hill, Inc. 2012. 309 p.

References:

1. English for Lawyers: dlia studentiv yurydychnykh spetsialnostei [For law students]. (2011). Khmelnytskyi: Khmelnytskyi Universytet Upravlinnia ta Prava. [in English, Ukrainian].
2. Bezhenar I.V., Kusch E.O. (2022). Anglomovni metaphorichni terminy sphery osvity ta ih pereklad ukrainskou movou. [English metaphorical terms in the sphere of education and their translation into Ukrainian language]. *Vcheni zapysky TNU im. V. I. Vernadskoho. Seria : Philologiya. Jurnalistyka*. T.33 (72) # 6. Ch. 1. S. 85–89. [in Ukrainian].
3. Ishchenko, N. H. (2009). Leksychne znachennia slovotvornykh synonymiv [Lexical meaning of word-forming synonyms]. *Problemy semantyky, prahmatyky ta kohnityvnoi linhvistyky*, (16), 213–218. [in Ukrainian].
4. Kocherhan, M. P. (2010). Zahalne movoznavstvo [General linguistics] (3rd ed.). Kyiv : VTs "Akademiia." [in Ukrainian].
5. Martynova, R. Yu. (2004). Tsilna zahalno-metodychna model zmistu navchannia inozemnykh mov [Integral general-methodological model of foreign language teaching content]. Kyiv : Vyshcha shkola. [in Ukrainian].
6. Mezhzherina, H. (2002). Strukturna orhanizatsiia semantychnykh odynyts (pole – leksyko-semantychna hrupa – slovo) [Structural organization of semantic units]. *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka*, (5), 114–126. [in Ukrainian].
7. Bukhbinder, V. A., & Shtrauss, V. (Eds.). (1986). Osnovy metodyky vykladannia inozemnykh mov [Fundamentals of foreign language teaching methodology]. Kyiv : Vyshcha shkola ; Leipzig : VEB Verlag Enzyklopädie. [in Ukrainian, German].
8. Pasichnyk, N. (2014). Semna struktura ta typolohiia zv'iazkiv anhlomovnoi dydaktychnoi leksyky [Semantic structure and connections types of English didactic vocabulary]. *Studia methodologica*, (36), 75–77. [in Ukrainian].
9. Rybina, N. V., Koshil, N. Ye., & Sobchuk, L. V. (2015). Anhliiska mova dlia yurystiv: Navchalnyi posibnyk [English for lawyers: A study guide]. Ternopil: Vydavnytstvo TNEU "Ekonomichna dumka." [in English, Ukrainian].

10. Rusanivskiy, V. M. (1988). *Struktura leksychnoi i hramatychnoi semantyky* [The structure of lexical and grammatical semantics]. Kyiv. [in Ukrainian].
11. Simonok, V. P., Kostiuhenko, T. I., Oliinyk, T. V. & others. (2005). *Posibnyk z anhliiskoi movy dlia studentiv-yurystiv* [English manual for law students]. Kharkiv : Pravo. [in Ukrainian].
12. Simonok, V. P. (Ed.) & others. (2011). *English for Lawyers: Pidruchnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv* [Textbook for law students]. Kharkiv : Pravo. [in Ukrainian].
13. Simonok, V. P., Lysitska, O. P., Semionkina, I. A. & others. (2017). *English for Lawyers* (2nd ed., revised and expanded). Kharkiv : Pravo. [in Ukrainian].
14. Skalkin, V. L. (1989). *Navchannia dialohichnoho movlennia* [Teaching dialogue speech]. Kyiv : Vyshcha shkola. [in Ukrainian].
15. Spirkina, O. O., & Krichker, O. Yu. (2020). *Posibnyk z anhliiskoi movy dlia studentiv-yurystiv (Chastyna II)* [Textbook of English for law students (Part II)]. Cherkasy : ChIPB im. Heroiv Chornobylia NUTSZ Ukrainy. [in Ukrainian].
16. Rusanivskiy, V. M., & Taranenko, O. O. (Eds.). (2004). *Ukrainska mova: Entsyklopediia* [Ukrainian language: Encyclopedia] (2nd ed.). Kyiv : Vydavnytstvo "Ukrainska entsyklopediia" im. M. Bazhana. [in Ukrainian].
17. Flood, W. E., & West, M. (1973). *Supplementary scientific and technical vocabulary: General Service List of English Words with semantic frequencies* (pp. 584–588). London : Longman. [in English].
18. *Oxford Guide to British and American Culture*. (2010). Oxford University Press. [in English].
19. *Oxford Dictionary of Proverbs* (5th ed.). (2008). J. Simpson & J. Speake (Eds.). New York : Oxford University Press. [in English].
20. Soars, Liz & John. (2008). *Headway Intermediate English Course. Student's Book*. Oxford University Press. [in English].
21. Spears, R. A. (2012). *Common American Phrases in Everyday Context: A Detailed Guide to Real-Life Conversation and Small Talk* (3rd ed.). McGraw Hill. [in English].

Стаття поширюється
на умовах ліцензії відкритого доступу
(CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 16.11.2025
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.12.2025
Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.03.2026